

Burgerschap met de buurt

Kunnen welzijnswerkers en leraren basisonderwijs beter samenwerken ten behoeve van burgerschapsvorming van kinderen? Met die vraag ging Jolanda Berends, promovenda aan de Universiteit Utrecht en hogeschooldocent Social Work aan de Hogeschool Utrecht, aan de slag. Ze deelt haar lessen uit de praktijk met de rest van Nederland.

Jolanda Berends

Ik vermoedde dat school en buurtwerk elkaar konden vinden in de burgerschapsopdracht

Tekst
Erik Ouwerkerk

Op de vraag waar haar onderzoeksvraag vandaan komt, gaat Berends tien jaar terug in de tijd. “Ik zag twee groepen kinderen na schooltijd spelen op een schoolplein. De ene groep speelde met speelmaterialen die beschikbaar waren gesteld door welzijnswerkers, in Utrecht noemen we hen sociaal makelaars. De andere kinderen renden met hesjes aan, speelden met materialen van de buitenschoolse opvang en werden begeleid door bso-medewerkers. De school was uit en het schoolteam niet meer bereikbaar voor de kinderen. Kinderen die kort daarvoor nog gezamenlijk in de klas zaten, bevonden zich dus na schooltijd plotseling in verschillende pedagogische sferen, zonder mogelijkheid om die te overbruggen. Opvallend, want kinderen vinden makkelijker hun plek in een gemeenschap met een breed gedeelde opvoedkundige visie, één die ook doorloopt wanneer de schoolbel gaat.”

It takes a village to raise a child?

“Ja, en school is daarbij een belangrijke partner. Maar de verantwoordelijkheid van school na schooltijd is minder vanzelfsprekend geworden in de loop der jaren. Leraren

wonen vaak niet in de buurt en ouders kunnen kiezen voor een school buiten hun wijk. Ik vermoedde dat school en buurtwerk elkaar konden vinden in de burgerschapsopdracht. Toen ik een aantal jaren geleden de mogelijkheid kreeg om promotieonderzoek te doen, wilde ik me dan ook hierop richten. Sociaal makelaars zijn namelijk elke dag bezig met burgerschap. Zij richten zich op de vraag: ‘Hoe kunnen we de leefomgeving van mensen verbeteren en zorgen dat ze betrokken zijn en blijven bij de samenleving?’

Ze werken dus positief en constructief aan maatschappelijke betrokkenheid en op dat onderdeel van burgerschap kunnen scholen winst behalen, bleek uit vele gesprekken met onderwijsprofessionals.”

En dan van theorie naar de praktijk...

“Het begon met bijeenkomsten met schoolteams, buurtteams, wijkagenten, leraren, sociaal makelaars, et cetera. Iedereen wilde erbij zijn en kwam ook daadwerkelijk. Maar de opkomst werd telkens een beetje minder. Ik realiseerde me dat een aantal leraren en schoolleiders het gevoel kreeg dat het elkaar leren kennen (identificatie) en bespreken wat wel of niet goed werkt (reflectie) teveel tijd in beslag namen. Ze wilden graag snel en concreet aan de slag. En dat is heel begrijpelijk gezien de hoge werkdruk en het lerarentekort.”

Desondanks zijn jullie tot een aantal projecten gekomen

“In de Utrechtse wijk Noordoost begeleidt de sociaal makelaar bijvoorbeeld de Kinderwijkraad, waaraan een afvaardiging van kinderen uit groep 7 van vier basisscholen deelneemt. De Kinderwijkraad zelf liep goed, maar het landde helaas niet voldoende op school en in de klas. Om dit op te pakken gaf de sociaal makelaar een aantal gastlessen over de raad en wat het de klas oplevert.

Leerlingen kunnen hun wensen en ideeën uiten, die de afgevaardigden vervolgens vertegenwoordigen in de Kinderwijkraad. Na het bezoek van de sociaal makelaar functioneerde de Kinderwijkraad aanzienlijk beter. De afgevaardigden waren veel beter in staat om de stem van hun medeleerlingen te vertegenwoordigen en de voortgang aan hen terug te koppelen. Voor groep 6 van de Agatha Snellenschool in de binnenstad hebben we een sociale wijktocht opgezet. De kinderen hebben het stadhuis bezocht waar de kinderombudsman over haar werkorganisatie en het werk vertelde. Ze gingen ook langs bij Zizo, een eetcafé (met winkel) dat grotendeels gerund wordt door mensen met een beperking.

Ten slotte mochten ze een kijkje nemen bij een dagopvang van het Leger des Heils. Een jongen riep daar plotseling: ‘Hé, die ken ik!’. De reactie van de begeleider van het Leger des Heils: ‘Oh bedoel je Kees? Hij is zo lief, hij helpt altijd met de afwas.’ In een mum van tijd werd een onaangepaste en verwarde man een mens met een naam en een verhaal. Zo’n ‘kleine’ ontmoeting kan grote gevolgen hebben voor het onderlinge vertrouwen en het met elkaar omgaan in de buurt. Een duurzame samenwerking tussen school en buurt heeft de meeste kans van slagen wanneer het voortkomt uit de eigen visie en identiteit van de school. Dergelijke projecten kunnen een goede basis vormen voor deze duurzame samenwerking. Ze planten zaadjes voor sterke, vreedzame buurten met zelfbewuste burgers en maken de samenwerking tussen sociaal makelaars en het schoolteam steeds vanzelfsprekender.”)

Sociaal makelaar jeugd in gesprek met kinderen uit groep 7 tijdens de gastles.